

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg. Medarb.: Mgr. Dr. Karl Kjelstrup, dominikanerpater A. Lutz, Sigrid Undset, Lars Eskeland.

«St. Olav» utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Opsigelser må være eksp. i hende senest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 30487. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5, I, er åpen mandag, tirsdag og fredag 9.30—3. Torsdag 9.30—7. Lørdag 9.30—1. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: I St. Josefs tegn. — Trekk fra Kirkens caritasvirke. — Man tar — — Fra påske til allesjelesdag. — Kristen forståelse. — Tollfri tanker. — Utdannelsesfondet går til aksjon. — Herhjemme. — - og derute.

I St. Josefs tegn.

3. søndag etter påske.

«— ikke som slike som bruker friheten til skjul for ondskapen —»

Vi har i denne uke, som nu er gått, feiret festen for Kirkens beskytter og vernehelgen, den hellige Josef. Men la oss være ærlige og sannhetstro: hvor mange av oss har *virkelig* feiret den? Ja, kan hende har vi vært i kirken den dag til morgenmessen, gått til kommunion og andektig tenkt på den stille, sterke, skjønn skikkelse, som Gud Herren satte til vern og vokter for det helligste av alle hjem på jorden og som nu verner og vokter vårt store hellige felleshjem. Og så er vi gått like til vår daglige gjerning, beriket og styrket i vårt personlige følelsesliv av vår religiøse morgenstund — men derved er det også blitt. Så altfor ofte mangler vi nemlig, uten at det selvfølgelig er oss bevisst, den rette forståelse av de helliges *samfund* eller rettere sagt: av vår andel i det. Det er ikke gått op for oss i sin fulle bredde, at dette samfund beror på en *vekselvirkning* og at selv den største helgen, ja selv den hellige Treenighet, er maktesløs, hvis ikke vi selv som det står i søndagens epistel «gjør det gode» ut fra vår frie vilje og derved blir Guds, blir godhetens tjenere, i hele vår livsførsel. Hvis ikke Gud for oss er blitt alle foreteelsers bærende kraft, vårt daglige livs stadige mål gjennom godhetens lov, blir han bare et ophøid begrep og en storslått abstraksjon som fyller vår fantasi med det edleste innhold, men i det virkelige liv fortøner sig som vår skjønneste dagdrøm — hvis ikke Kristi sinn bor i oss blir Frelseren kun en betagende skikkelse, egnet til å lage bølgegang i vårt følelsesliv men uten noen håndgripelig realitet — hvis ikke vi eier en klar og erkjennende bevissthet kan ikke Helligånden arbeide

i oss om vi enn nok så meget søker dens veiledning i stille stunder.

Og utstrekker vi disse overveielser til «den store hvite flokk», den helgenskare, hvis virke nu skjer ut fra den *helt* rene og avklarte bevissthet, i forklaret ånd ubundet av all jordisk begrensning — da vil vi forstå at den kommer vi ikke reelt i samfund med alene ved i ord å fremsi vårt Credo, den må først bli den store *krevene* faktor i vårt liv. Men dette er ikke gjort med å «feire» en helgens festdag, selv om det skjer med ærlig varme og andektig deltagelse i messeofferet om morgenen. Hvis denne varme ikke omsettes og nyttiggjøres i kraft kan vår offerild komme til å dele skjebne med Kains —

Særlig gjelder kan hende dette om festen for vår herlige Kirkes vernehelgen. Derfor er det ingen mindre enn apostelfyrsten Peter selv, som har ordet i denne søndags epistel — den søndag som alltid står i St. Josefs tegn. Det er St. Peter selv som minner oss om *vårt* ansvar og kaller oss til aktiv samarbeid med vår store beskytter i ord, som er aktuelle den dag idag. Ti også vi nutidsmennesker lever som de første kristne vårt liv blandt «hedninger». Vi kan jo ikke åpne en avis uten å se det moderne hedenskaps spor — for enkelte lands vedkommende dets klare tale og utvetydige gjerninger. Det kan kamouflere sig mer eller mindre men dets kjennetegn svikter ikke: at det gjør sig en Gud i en eller annen ideologisk lignelse — ofte i en meget vakker og besnærende lignelse, hvis sanne natur dog

røper sig i fruktene: oprør og forfølgelse særlig mot og av alle kristendomsbekjennelser. Mot dette har vi kun å sette op en i indre sannhet rotfestet efterfølgelse av Peters formaning: «la deres ferd mellem hedningene være *god* —» ved å «ære alle, elske brorskapet, frykte Gud og holde kongen i ære!» Det er *godhetens* evangelium han innprenter oss — men det er en godhet hvortil veien går gjennom ydmykhet, gjennom tjenersinnet. Og hvor er vi alle sørgelig langt fra dette!

Men om vi nu forsøkte først å praktisere ydmykheten og tjenersinnet innbyrdes, vi kristne imellem, vilde det da ikke være lettere for oss å la vår ferd utad være «god?» Tenk om vi kunde komme så langt at vi «ærede» hverandre, altså hadde som innstilling å respektere hverandre og ikke minst anerkjenne hverandres gode vilje og sette *den* i første rekke frem for å henge oss i dens mer eller mindre ufullkomne utslag! Om vi kunde venne oss av med å fremsette og hevde vår egen ufeilbare mening om alt og alle i tide og utide og derved direkte eller indirekte opkaste oss selv til verdensdommer, til øverste instans, og i stedet for la messens tre ganger gjentatte *mea culpa! mea culpa! mea maxima culpa!* ikke bare være en øieblikkelig sinnsstemning under Confiteor, men den bærende undertone i vår daglige ferd! Vi vilde da forskånes for som hedningene å dømme våre *medkristne* som misdedere — vi vilde ha nok å gjøre med å dømme oss selv og gjøre bot i stadig voksende tjenersinn.

Og la oss så til sist overveie apostlens manende ord om frihetens bruk. Der går i øieblikket en dommedag over jorden: i «frihetens» navn nedtram-

pes frie land — kunde dette få oss til å besinne oss på hvad *sann* frihet er, før det er for sent! Det står oss ikke «fritt for» å «bruke friheten til skjul for ondskapen» — minst av alt når vi altså misbruker den til å opkaste oss til selvestaltede dommere og gir oss selv frihet til å kritisere alt og alle som allerede før nevnt. Apostlen innprenter oss at det å være fri er å være tjener og disse ord rummer et av kristendommens store paradokser. Men kun gjennom *dette* paradoks går veien til seir, til Kirkens seir!

Ingen seir vinnes imidlertid uten kamp — minst av alt denne, den største av alle seire. La oss da gå inn for denne kamp! Ikke kun med andektige tanker og følelser på St. Josefs dag, men med vår bevisste vilje, og i vår hele levetid, så hver eneste av årets dager står i St. Josefs tegn! Og som hjelp vil vi be søndagens

Kirkebønn:

Gud, du som viser de villfarende din sannhets lys for at de må kunne vende tilbake på rettferdighetens vei, gi alle som kalles med kristennavn å avsky det, som er imot dette navn og å trakte efter det, som er i overensstemmelse med det!

Stillebønn:

Gi oss, Herre, ved dine mysterier å tøile de jordiske lyster og lære å elske de himmelske.

Sluttningsbønn:

Herre vi ber dig: la de sakramenter, som vi har mottatt, styrke oss med åndelig næring og beskytte oss med legemlig hjelp.

Trekk fra kirkens caritasvirke.

Vi bringer her det lovede utdrag av det tankevekkende foredrag som frk. *Gjertrud Falkanger* holdt på Norsk Katolsk Ungdomsverns årsmøte.

Det er Kirken som til alle tider har ansporet og oppfordret menneskene til å øve barmhjertighet mot fattige og lidende mennesker. Før kristendommen blev intet gjort for å lindre den fattiges nød. De gamle minnesmerker som vi den dag idag beundrer i Grekenland og Rom viser nok hvor langt man var kommet i civilisasjon — men ingen av minnene f. eks. i Pompei og Herkulanum viser de minste spor av nestekjærlighet — det er praktfulle termer, torver, teatre, templer og forlystelsessteder men ingen tilfluktssteder for fattige og syke, foreldreløse barn eller oldinger. Slavernes kår var elendige og man må huske at de var i majoritet — det var rike patricier som eide op til tusen slaver. Slaver var ikke mennesker men gjenstander som kunde selges eller gis bort. De var fullkommen rettsløse, kunde for den minste forseelse straffes på det ubarmhjertigste av sine herrer og blev de uarbeidsdyktige av alder eller sykdom blev de satt ut på en øy i Tiberen hvor de døde

av sult. Selv en filosof som Aristoteles hevder slavens nødvendighet for samfundet — og med den samme mangel på forståelse og barmhjertighet så man på de fattige. Keiser Mark Aurel skrev: «å ha medlidenhet med dem ulykken har ramt og å gråte med dem som gråter er en svakhet» — den store taler Cicero sa: «den som ikke vil gå for en tåpe og uvettig må aldri være medfølelse. Det menneske som i sannhet er et menneske lar sig ikke bevege eller røre; det er en forbrytelse å gi efter for medfølelsen.»

Slik lærte hedenskapet forakt for den fattige — det blev kristendommen som skapte alle de barmhjertige institusjoner for å komme ulykkelige og nødlidende mennesker til hjelp.

Ti da Kristus kom fattig til verden adlet han fattigdommen. Kirkens grunnlegger blev født i en stall — fattig var hjemmet i Nasaret — fattige hyrder var de første som tilbad ham og fattige var hans første disipler. Og aldri var han fattigere enn da han hang naken på korset, mens soldatene delte hans klær og trakk lodd om hans kappe. Han gjorde sig identisk med den fattige:

«Hvad dere gjør mot en av mine minste brødre gjør dere mot mig» — siden da har disse ord vært Kirkens ledetråd.

Litt etter litt forsvant slaveriet — det kunde ikke skje med ett slag da slavene først måtte lære å benytte friheten til å ernære sig selv. Derfor rådet ifølge St. Johannes Krysostomus Kirken de kristne herrer til først å kjøpe så mange slaver som mulig, så opplære dem i et håndverk som satte dem i stand til å tjene til livets opphold og så etterpå gi dem friheten, hvilket i øvrig skjedde som en religiøs sermoni.

Men hånd i hånd med arbeidet for slavene gikk hjelpen til fangene. Ingen var kan hende så ulykkelige som disse, men de kristne begynte med å besøke dem. Ingen kan fatte de fryktelige lidelser en fange den gang måtte gjennomgå — praktisk talt var de levende begravet i sine forferdelige fangehull — uten en lysstråle eller et vindpust. Deres eneste føde var noen få stykker grovt brød, som blev kastet ned til dem — og det var strenge straffer for å besøke dem. Allikevel fant de kristne veien til dem og forsøkte å lindre deres kår.

Men størst var dog arbeidet blandt de fattige.

Tertullian beretter at en del av Kirkens formue blev benyttet til fattige og til forlatte barns pleie — vi hører at da Kornelius var pave og den hl. Laurentius diakon underholdt man daglig 1500 fattige i Rom — i Antiokia og Konstantinopel var tallet 3000 i hver. Gjeld blev betalt for dem som blev truet av sine kreditorer — utilstrekkelig lønn komplettert. Man tok sig av dem som blev ruinert under forfølgelsene — men Kirken opfordret alltid alle til å arbeide.

Og like fra begynnelsen av blev alt barmhjertighetsarbeid organisert — diakonembedet i Jerusalem blev opprettet for å sørge for utdelingen til de fattige, og med det som mønster opprettedes det siden diakoninstitusjoner i alle kristne menigheter. Diakonene sørget også for at de syke fikk pleie — det skjedde den gang i privathus som tok imot dem — i øvrig blev all hjelp til de trengende ydet gjennom kollekten, som blev optatt under gudstjenestene, eller av det, som blev tilovers efter kjærlighetsmåltidet agape — men også Jesu ord: «gå og selg hyad du eier —» blev efterlevet.

Da Kirken ved keiser Konstantins overgang til kristendommen hadde oppnådd full frihet tok dens barmhjertighetsarbeid en ny og enestående vekst. Diakonater blev en caritasinstitusjon — de fattige som blev innskrevet fikk innta sine måltider i bestemte hus, alltid med bordbønner. Det blev bygd barnehjem og asyler for gamle og syke. Fabiola bygget det første offentlige hospital i Rom år 390. St. Krysostomus bygget 6 nye hospitaler i Antiokia til det ene, der var fra før. Keiserne Honorius og Theodosius ansatte ved en lov 600 sykepleiere i Alexandria. Gjestfrihet stod i høi kurs — Krysostomus opfordret alle kristne til å innrede et gjesteværelse i sitt hus med en seng, et bord og et ildsted. Til takk skulde de ikke be om annet enn bønner.

Berømt er den store institusjon som St. Basilius opprettet utenfor Cesarea hvor han var biskop i det 4. århundre. Hele anlegget var så stort at det blev kalt «den nye by», og det var virkelig en hel by med en befolkning av læger, sykepleiere, førere for blinde o.s.v. Til og med fantes der et hospital for spedalske. Her

møtte for første gang disse ulykkelige syke medfølelse og blev tatt imot som medmennesker og ikke støtt tilbake med avsky og redsel.

Inntektskildene til alt dette barmhjertighetsarbeid kom rikelig fra stiftelser, legater og milde gaver — også mange keisere gav store summer —

Men muhammedanernes erobringer la store deler av hele dette verk øde i Orienten.

*

I Vesten gjennomgikk Kirken en farlig krise på folkevandrings tid, da det vestromerske rike gikk til grunne. Men Kirken bestod prøven, og mens hele den romerske kultur sank til jorden bragte den kristendommens vel-signelser til de nye folkeslag og fortsatte sitt barmhjertige virke gjennom hele middelalderen.

Allerede de første kirkemøter gir bestemmelser om hjelp til de fattige, om sykepleien og gjestfrihet mot de reisende, og den ene institusjon reiser sig efter den annen for å ta sig av de forskjellige opgaver. Av Kirkens inntekter går en tredjedel eller halvparten til de fattige — i nærheten av hver kirke ligger det et hospits for fattige, et for syke, et for hittebarn og et gratis herberg for reisende. Det blev holdt tilsyn med de tigere som især samlet sig om de store basilikaer. Flere av Karl d. stores forordninger beskjefter sig med organisasjonen av tidens barmhjertighetsarbeid, hvilket var blidt nødvendig, da løsgjengere og landstrykere ofte blandet sig med de fattige. Ved kirkemøtet i Tours 567 blev det for å råde bot på dette misbruk bestemt at de fattige skulde være utstyrt med anbefalingsbrever.

I alle land blev det gjennom hele middelalderen bygd kloster med tilhørende herberg for pilegrimmer og reisende og et hospits. Klostrene tok sig alltid av de fattige, ofte også av foreldrelose barn, som blev opplært i forskjellige håndverk.

Det oppstod forskjellige ordner med den spesielle opgave å ta sig av de syke. Særlig kjent er Helligåndsordnen, som blev stiftet 1160 i Frankrike og som hadde hospitaler i de fleste land.

Den berømteste pave i hospitalenes historie er Innocens III i begynnelsen av det 13. århundre. Han bygget et mønsterhospital — Santo Spirito — i Rom, like ved Vatikanet. Like til for ca. en menneskealder siden var dette hospital ennu i bruk, selvfølgelig med en del ombygninger og nyinnredninger. Hver gang en biskop kom sitt ad limina besøk til Rom viste paven ham dette hospital og opfordret ham til å bygge maken i sitt eget bispedømme. Resultatet var at der overalt i Europa blomstret nye hospitaler frem, hvor mange syke og fattige blev pleiet av brødre og søstre av Helligåndsordenen.

Mange av middelalderens konger øvet en utstrakt velgjørenhet — også den tids laug og korporasjoner hadde hospitaler for sine syke og trengende medlemmer, mens et stor antall broderskap tok sig av de fattige og pleiet de syke. Spedalskheten var tidens svøpe og de angrepne måtte ta opphold i særlige hospitaler, men Kirkens innflytelse gjorde disse såkalte leproserier til levelige steder. De lå ofte litt borte fra byene, var organisert i mange små boliger, omgitt av skyggefulle trær og hadde alltid sin egen kirke eller kapell, så de syke kunde få all Kirkens hjelp og trøst. Her i Norge kaltes disse hospi-

taler gjerne St. Jørgensstiftelser — en eksisterer ennu i Bergen.

Reformasjonstiden og religionskrigene som fulgte med den innskrenket for en stor del Middelalderens stor-slåtte barmhjertighetsarbeid, da uttallige institusjoner blev konfiskert av de verdslige myndigheter. Det blev St. Vincent av Paul, som fornydde Middelalderens caritas virke. Han opprettet først en sammenslutning av damer som fikk navnet de «barmhjertige damer» og siden en sammenslutning av menn, som over 200 år senere skulde bli grunnlaget for St. Vincensforeningene, stiftet 1842 av franskmannen Ozanam. Arlig besøker disse foreninger over hele verden millioner av fattige familier og bringer dem materiell og åndelig hjelp.

Men St. Vincent grunnla også kongregasjonen de «barmhjertige søstre». Inntil da hadde ordenssøstre alltid levet innenfor klostermurene, men disse søstre skulde ut i livet, midt blandt menneskene. Det stod i ders regel at de ikke hadde annet kloster enn de fattiges boliger, byens gater og hospitalsalene. De tok øieblikkelig fatt på å våke over vuggen med det forlatte barn, ved den døendes seng. De gikk til de pestsyke — og den dag idag finnes de over hele verden, elsket og respektert over alt.

Av andre ordner med samme formål må nevnes «de fattiges små søstre», som går fra dør til dør med sine store matspann som må bli fulle, om deres gamle ikke skal lide nød. Hvor de banker på pleier de å bli godt mottatt — man vet jo hvor opofrende deres arbeid er.

Til slutt noen ord om de «små assompsjonssøstre», hvis oppgave det er å gå rundt i hjemmene og der pleie de fattige syke. De tilbringer nettene i vakt ved sykesenger, de tar sig av barna og utfører det nødvendige husstell. De er de fattiges tjenere — for å vinne dem for Gud, og de tar aldri imot noe for sitt arbeide, ikke engang et måltid mat. Det er nesten ufattelig hvad de utretter i det skjulte!

Det er naturligvis helt umulig i et eneste foredrag å gi en tilfredsstillende fremstilling av alt det som Kirken gjennom snart to tusen år har utrettet for de fattige og nødstedte — men jeg vil håpe at det som er nevnt i kveld styrker alles overbevisning om at Kirken aldri har stått likegyldig overfor menneskelig lidelse og nød i verden. Må vi som Kirkens barn gjøre det lille vi kan for at det alltid må være slik!

Man tar. —

Hvis ikke stillingen i Europa i øieblikket var så alvorlig som den er kunde det være fristende å sammenligne de to diktatorers metoder med en flink kokkes. Hun studerer jo alltid omhyggelig sin kokeboks opskrifter før hun begynner og går så frem etter prinsippet: «man tar . . . . .»

Men er det annet enn det samme som både Mussolini og Hitler gjør? Innenfor et nok så kort tidsdømme har de to simpelthen «tatt» — efter hvert er det blitt Østerrike, Sudeterland, Tsjekkoslovakia,

Memel, Etiopia og Albania som er hatt op i de to herrers umettelige gryte. Tyskland roser sig til og med av at det er gjort uten et sverdslag. I og for sig er også dette riktig men det er vel i høi grad problematisk hvorvidt det likefrem er noe å rose sig av. Hvad er det annet enn utslag av et helt nytt erobringssystem, en ny fremgangsmetode som forekommer den moderne mentalitet å være helt i sin orden men som man i gamle dager fant uridderlig?

Metoden er den hurtige og hensynsløse handling, satt i system. Overrumpling likefrem — også kalt overfall. Samtidig dekkes denne voldsmentalitet på sann Tartuffe-maner med *fredens* vakreste ord. Begge diktatorer priser freden, vil ofre alt for freden, forkynner som Hitler på siste partidag at nu går vi inn i en lang fredsperiode — og bak de skønne ord skjuler sig mer aggressive planer enn verdenshistorien før har kunnet notere i sin bok. Og den som stiller sig i veien for disse aggressive planer behandles kynisk som fredsforstyrren og stemples som årsaken til en eventuell krig. De nye ideologier mener sig berettiget til å utstrekke sitt herredømme til å omfatte hvem og hvad som kommer innenfor deres rekkevidde — deres hovmodige fatalisme tillater dem å betrakte alt og alle som lovlig bytte, uten at ofrene innrømmes noen som helst rett til å beklage sig.

I «Frankfurter Zeitung» finner vi en påskeartikkel som behandler det mystiske trekk i de nye Cæsarsers politikk. Det skrives bl. a.: «Den store freds-chance ligger i at Tyskland vil og trenger fred og at England, Frankrike og de andre land som preker krig hverken kan føre den billig nok eller med utsikt til et tilfredsstillende resultat.

Italia tenker det samme som Tyskland — også det vil og trenger fred, men hevder allikevel, som tilfellet Albania beviser, sine vitale interesser. I det spenningsmoment som hersker mellom muligheten for krig og oprettholdelsen av freden følger Hitler og Mussolini en politikk som skal skaffe de respektive land alt de virkelig har behov for — en politikk som vil gi det europeiske kontinent et nytt, sundere og yngre ansikt — en politikk som ikke viker tilbake for krig om andre lettsindig skulde innlate sig på en slik, men hvis kjennetegn nettop er at den ikke fører til krig.

Det er en helt enestående foreteelse: aldri før har slike omveltninger, som vi nu oplever, vært mulige uten krig. Føreren selv har betont dette så sterkt at vi kan være sikre — for ham er nettop *vissheten* om at han uten krig vil nå sine mål den største spore til all hans arbeid.

Også det tyske folk er sig dette bevisst. I september ifjor var det vel enkelte som følte sig noe uhyggelig til sinns — nu under innmarsjen i det tidligere Tsjekkoslovakia er det ingen som fortrekker en mine. Menneskene vet ikke hvorledes Adolf Hitler vil bære sig ad dermed, men de er fast overtydet om at et genialt innfall — om enn kan hende i siste liten — vil hjelpe ham til å gi saken den vending som den må ha for at han kan nå sitt

mål uten blodsutgydelse. En vending som tillike vil gi motstanderne mulighet for å undslippe den fare de selv har fremkalt. Og dette er ikke alltid lett, ti snart kjører englenderne, snart franskmennene sig så fast at de umulig kan finne noen utvei hvis ikke Hitler anviser dem den.»

Så utvikles videre i artikkelen at der består et sterkt misforhold mellom Englands vilje og evne og at følgelig ikke Vestmaktene er i stand til hverken å hindre en nydannelse av tilstandene i øst eller bringe en østeuropeisk stat rettidig og effektiv hjelp. Det blir intet annet tilovers for dem enn gripe til blokade, men selv overfor dette våpen stiller forholdene sig nu helt anderledes enn i 1917.

Artikkelen er uhyggelig symptomatisk for ånden i Tyskland. Den hevder at alle som ikke er enig med aksemaktens handlinger skal tvinges med det gode eller onde til å sanksjonere dem allikevel. Og verre ennu: de skal takke Gud på sine kne for at jordens ansikt kan bli fornydd uten deres medvirken, ja selv mot deres vilje. Ublodig hvis de selv ønsker det, men blodig om de skulde sette sig op imot førerens vilje.

Men la oss legge merke til en ytring av den forhenværende rumenske utenriksminister Tatarescu. Da han blev intervjuet om sitt syn på fremtiden sa han: «I 1939 vil jeg nødigg være *jøde*, i 1940 nødigg *soldat* og i 1941 nødigg *tysker!*»

Fra påske til Allesjelesdag.

Av Peter Schindler.

I det følgende skal vi gi et par opplysninger om opprinnelsen til kirkefestene etter påske, som vi tidligere har fortalt om julens og påskens festkretser og deres historie.

Kristi himmelfartsdag falt historisk på 40. dagen etter påskedag, og den må da alltid falle på en torsdag. Den første klare omtale av festen stammer fra ca. 325, men både nevnes den da som en kjent og stor fest, og der er også i 3. årh. vage hentydninger, som tillater oss å sette opprinnelsen til ca. 250, om ikke helt tilbake mot 200. Dens hovedsted, da den kom i bruk i 320-årene, var selvsagt den av Constantins mor, keiserinne Helena, reiste, prektige basilika på Oljeberget, hvorfra himmelfarten skjedde. Denne kirke ødela saracenerne, og den er kun gjenopstått i en ynkelig skikkelse.

Ætheria, den valfartende sydfranske nonne, som i 394 skildrer sitt opphold i Palestina, har gitt oss en skildring også av denne fest.

På dagen før 40. dagen etter påske (onsdag) samles bisp og folk i Jerusalem og drar i festlig prosesjon til Betlehem, hvor vigilien (våkenatten) holdes i Fødselsgrotten. Torsdag, selve festdagen, er der høitidelig messe og preken i Basilikaen, og om aftenen drar optoget atter hjem til Jerusalem.

Hvorfor holdt man ikke festen på det nære Oljeberg? Vi vet det ikke; men sannsynligvis har liturgien villet symbolisere, at Herren førte apostlene ut fra byen til himmel-

fartens hvide, ti også i Antiokia finner vi, at festen feires i en nærliggende landsby, *Romanesia*, hvor bl. a. Johannes Krystostomos har holdt en av sine berømte prekener; også i Gallien og Germanien feiredes dagen med prosesjon ut på landet.

Visse steder i Østen markertes festens innhold ved, at en Ikon (billede), forestillende Kristus, etter evangeliet i messen heisedes op gjennom en åpning i Basilikaens loft; i Vesten har man nøid sig med å markere det ved, etter evangeliet å slukke påske-kjerten, som symboliserer den opstandne.

Pinisen består, motsatt jul og påske, ikke av en festkrets på flere dager og forutgås ikke av en advent eller en faste, eftersom «de 40 dager» var en gledetid, da heller ikke orkenens asketer fastet.

Dens navn var hos latinerne først *Quinquagesima*, den 50. da, oversatt efter det greske *Pentekostæ*, hvorav *Pentecoste* *Pentecôte*, *Pfingsten* og *Pinse* er dannet. Historisk falt den første pinsedag på en jødisk høst- og takkefest av samme navn eller kalt «ukefesten», 7 uker efter påske.

Den kristne årsfest for Helligåndens utgydelse og Kirkens stiftelse er allerede i 200-tallet omtalt som en gammelkjent høitid med fullt utbygget ritual; mange steder bruktes den som supplerende dåpsdag — et faktum, som ennu preger dagen i den romerske messebok.

Ætheria forteller oss, at man i Jerusalem i 390 samledes til våkenatt i Anastasis-(Opstandelses-) kirken, som gjenlød av Davids salmer og lektier. Ved morgengry gikk man over i hovedkirken til preken og messe, som varte til kl. 11, så fulgte man i optog bisp til Zion, hvor han av apostlenes gjerninger leste lektien om pinseunderet og celebrerte en II. messe.

Erkediakonen oppfordret så folket til å dra til Oljeberget, fra hvis trapp man sang og bad, og vesperen blev sunget i Oljehaven, hvorefter velsignelsen lystes. I prosesjon begav man sig syngende hjem til byen, hvor man i porten blev mottatt av fakkeltbærere og ved 8-tiden nådde kirken; inntil midnatt tilbragte man tiden med bønn og sang i Hellig Korsens og Opstandelsens kapeller, og først når festdøgnen var slutt, lystes velsignelsen, og man gikk hver til sitt.

En folkelig skikk har knyttet sig til pinsefesten på Sicilien: under messen lar man en regn av røde roser drysse ned fra kirkens loft, hvorav festen har fått navnet *Pascha rosatum*, «Rosen-påskan», hvilket på italiensk fokesprog er blitt til *Pasqua rossa*, «den røde påske» — også fordi den feires i røde messeklær, og fordi «påske» er blitt fellesnavn for alle store kirkefester.

I Frankrike ledsaget man i gamle dager messen med pauker, trompeter og basuner for å symbolisere det «mektigg fremfarende vær» — men alle disse skikker er nyere, lokale og av rent folkelig opprinnelse.

Trinitatis eller Hellig Treenighets fest faller på første søndag efter pinse. Da den opprinnelig ikke hadde noen egen tekst, optok man visse steder i Vesten omkring år 1000 den av Stefan av Liège († 920) komponerte liturgi, men den hadde ikke yndest i Rom, hvor pave Alexander II i 1073 erklærte, at alle daglig og ofte hver dag feiret treenigheten ved doxologien (lovprisningen): Ære være Fader, Sønn og Helligånd, som det var i begynnelsen, så nu og alltid i all evighet.

Tanken vant dog frem fra Nederlandene til England, Tysk-

land og Frankrike, særlig i Cistercienser-klostrene, og den seiret, da Johannes XXII i 1334 gjorde festen obligatorisk og universell og tillat den et ritual, revidert av en franciskaner, som fra Lyon var blitt erkebiskop i Canterbury.

Rom blev imidlertid ved med å telle sommerens søndager fra pinse, mens Tyskland og andre land talte dem fra Trinitatis og således kom en søndag bakut. Det er den regnemåte som er arvet av reformatorenes kalender.

Grekerne gav samme søndag et eget innhold, idet de på vår Trinitatis feiret Alle Helgens dag, som vi har på 1. november, uansett ukedagen. Mens Antiokia feiret alle hellige blodvidner på denne søndag, fikk vi vår dato på annen måte.

Alle Helgen. Keiser Fokas († 610), som hersket over Italia og Rom, skjenket pave Bonifasius IV den mektige kuppeldekede rotunde, *Pantheon*, som Agrippa i året 27 før Kristus hadde innrettet til ære for Augustus; dens opprinnelse er gåtefull; muligens var den først *Sudarium* (romersk badeanstalt), i hvert fall stiltes der gudebilleder op i dens tallrike nisjer, hvorav den fikk sitt navn: viet alle guder.

Paven rensket den for hedenske spor og innrettet den til kirke under navnet «Sta. Maria og alle martyrer». Dens innvielsesdag, 13. mai (610) blev da Roms Alle Helgens dag, og tanken var (som i Antiokia og i Østen) å feire også de talløse martyrer, hvis navn ikke var ihukkommet i noen beretning, hvis ben ikke æredes i noen kirke, og hvis fest aldri var kommet inn i noen kalender.

I nettop de samme tider utvirkedes feiringen av martyrene til også å gjelde «bekjennerne»: hellige asketer, munke, kirkefedre, jomfruer, enker o.s.v. Og festen fikk sin utbygning i innhold, da Gregor III († 741) i Peterskirken innvidde et kapell «til ære for Vår Frelser, hans hellige Moder, alle hellige apostler, blodvidner, bekjennere og alle fullkomment rettfærdige, som er innsovnet på all jordens krets»; både påla han de ved Peterskirken ansatte munke å feire disse med vigillier, og han restaurerte det forsømte Pantheon, som jo var viet samme tanke og formål.

Et rent praktisk hensyn flyttet datoen fra 13. mai til 1. november, Gregor IV († 844) hadde nemlig vanskelighet ved om våren å bespise de mange pilegrimmer, der fra hele Europa strømmet til Rom for å feire martyrene i Pantheon på deres festdag; om høsten lot det sig bedre gjøre, han skiftet datoen, og nu feirer vi Alle Helgen som slutten på kirkeårets festkrets, den 1. november.

Sent kom en supplerende dag til, de dødes dag:

Alle sjeles dag, som grekere og russere holder lørdagen før septuagesima, mens armenierne med en dyspindig og vakker tanke minnes dem med bønn for deres sjelefred på 2. påskedag.

Opprinnelig var overholdelsen av den kristelige erstatning for de hedenske romeres 3., 7. og 30. dag etter dødsdagen overlatt til familienes private initiativ: de måtte enkeltvis frembære sine bønner og sørge for å få en prest til å lese messen for deres snevre krets i Mausoleet eller Katakombens kapell (som regel ovenpå jorden).

Det var klostrene, som tok denne kjærlighetens gjerning op som en felles oppgave for et helt kristelig samfund.

Abbed Odilo i Cluny bestemte i 998, at etter Alle Helgens fest på 1. november skulde klokkene ved vespertid lyde for de døde, og der skulde synges vigillie for deres hvile; dagen

etter, 2. november, skulde så alle klostrets prester lese messen for de forutgangne.

Denne skikk fant inngang i mange klostre og gikk derfra sin seiersgang ut i verden — først i Nederlandene, Tyskland og Frankrike, sist i Italia, hvor Alle Sjeles dag først blev obligatorisk så sent som i 1582, hvorefter den blev op-tatt av hele det øvrige Europa.

I videste forstand varer pinsetiden fra festdagen til Alle Sjele og dekker den tid av kirkeåret, som ikke optas av forberedelsen til eller overgangen mellom og festkretsen omkring jul og påske — de tre hovedhjørnesteene i det kirkeår, hvis formål er å være den evige feiring av Jesu Kristi liv på jord — både til ihukommelse og til ære.

Peter Schindler.

TOLLFRI TANKER

Vi går ut fra at det er mange i vide kretser kjente og aktede personer som i denne tid fyller 50 år og som blir gjenstand for stor oppmerksomhet i jubilantens hyggelige hjem. Jubilanters hjem er alltid hyggelige på slike merkedager.

Men nærmest for kuriositetens skyld skal vi idag likevel få lov å omtale spesielt to slike jubilanter som begge i disse dager har tilbakelagt samme etappe på livsveien og som begge er kjent i videst mulige kretser, omenn ikke like aktede. Vi sikter til Charles Chaplin og Adolf Hitler, som begge har nådd langt i sine fag, men på forskjellig vis, Hitler via kamp, Chaplin via smil, begge gjennom trengsler og motgang. En liten sammenstilling her kan virke søkt, men er slett ikke uinteressant og gir stoff til ettertanke.

Bakgrunnen er den samme for begge. Fattigdom står skrevet over barndommen og opveksten, de fikk føle solmangelen i East Londons og Wiens fattigkvarterer, de tok med sig såre og bitre minner fra skyggesiden og sikkert spøkte vonde drømmer i sinnet når de sov på harde benker i en rønne og under Wiens bruer. Men karrieren fikk den samme retning: opover, stadig opover var begges mål, men midlet blev ikke det samme. Kunstneren og politikeren kan nok ha mye felles og ofte låne virkemidler av hverandre, men deres baner har sjeldent smeltet helt sammen.

Før østerrikeren blev politikken våbnet — hård, hensynsløs politikk som ikke kjente noen akkord, men bare bærel- eller-briste prinsippet. Det blev fengsling, nederlag og fornedrelse, men ut av ydmykelsen steg fanatikeren dobbelt hård og pågående. Som ringer i vannet vokste den brune bevegelse, hakekorsflagget vaiet over tusener og atter tusener, over millioner og atter millioner som gav «Deutschland über Alles» en ny, truende og farlig undertone. I disse dager vil sangen slå som en stormbølge over Det tredje rike, fra Rhinen til Memel, fra Helgoland til Slovakia og drukne i et drønnende Heil mot 50 åringen, triumfatoren i Berlin. Karrieren er blodflekket, men målet er nådd. Og verden venter på fortsettelsen —

Chaplins vei blev smilet, den lykkelige, befriende latteren som har runget under all verdens kinotak, når han med sin bart, med sin skalk og stakk og uformelige støvler rotet sig op i vanskeligheter på kant med alt og alle, en fattig stymper med et hjerte av gull, en adelsmann i filler og laser, alltid uheldig men alltid uforstyrrelig, et menneske i en umenneskelig verden.

Også han har optrådt for millioner, for alle aldre, som har forstått ham som han forstått dem. Man har ledd og man har blitt rørt over denne vesle komiske figuren, som gjennom komikkens internasjonale sprog har lært oss at også den svake og undertrykte i tilværelsen har sin livsrett og sin livsappetitt, ikke bare de store, mektige som i kraft av sin masse idag kan tillate sig hvad som helst i neverettens tegn.

Uten en Chaplin vilde verden vært fattigere, uten en Hitler kanskje rikere.

Bent V.

Utdannelsesfondet går til aksjon!

Opmuntret av det gode resultat av våre tilstelninger ifjor går N. K. K. F.'s utdannelsesfond atter i år til aksjon. Som dere alle vet er fondets formål å yde materiell støtte til katolsk ungdoms utdannelse og vi har jo allerede hatt den glede å kunne yde en liten sum — det er jo bestemmelsen at halvdel av rentene utdeles hvert år, mens den annen halvdel tillegges fondets hovedkapital. Men det er langt frem ennå før det virkelig monner noe, og vi har mange mange skritt å gå ennå før vi kommer frem til målet. Vår årlige tilstelning betyr et slikt skritt — og vi håper og tror at kjærlige, offervillige mennesker vil slå følge — som den første har sogneprest mgr. Snoeys lovet å være tilstelningens beskytter, hvad der er oss en stor støtte og opmuntring. Til gjengjeld skal vi gjøre vårt beste for å skape hyggelige og morsomme festaftner.

I år innbyr vi til fest med baron Holberg. Først skal vi overvære «Jeppe på bjerget»s sorgmuntre skjebne. Under den unge skuespiller Willy Olafsens

dyktige ledelse er man gått igang med dette klas-siske verk hvor Olafsen selv spiller Jeppe. Forøvrig vil den fullstendige rolleliste komme i neste nummer. Dessuten blir det musikk av Torolf Norheim som nylig hadde så glimrende en pianistdebut i Aulaen, samt av frk. Astri Borg-Müller som i vakker rokokokostyme vil foredra folkeviser.

Utlodning finner sted fra «Nilles landhandleri» som er meget vel assortert — i restauranten serveres varm lapskaus, smørbrød, kaker og kaffe.

Forsalg av billetter til alle tre dager:

d. 7. — 10. — 14. mai

finner sted gjennom M. U. L.'s medlemmer og i St. Olavs ekspedisjon.

Nærmere altså i neste nummer av St. Olav — men her ber vi dere alle reservere en av disse dager for vårt gode formål — ja, dere er selvfølgelig hjertelig velkommen alle dagene! Vi tror ikke dere skal kjede dere — **VEL MØTT!**

Kristen forståelse.

Når jeg har hatt møte med Jesus Kristus i sakramentet eller i mine stille stunder, er det gjerne en bestemt ledetanke som melder sig, — det kan være en ny sannhet eller gjentagelse av en sannhet i en ny form.

Nylig kom en tanke til mig som jeg tror har stor betydning for vår vekst i kristenlivet. Den formet sig i følgende ord: «Slik som Kristus forstår oss, skal vi forstå hverandre.»

Er det noe som kan gjøre vårt hjerte sykt, så er det medmenneskers misopfatning av oss, den overfladiske kritikk vi ofte blir utsatt for, den kortsynte dom over våre handlinger og motiver og mangelen på forståelse av hvad som nettop kunde hjelpe oss.

Vi kan være klosset i vår uttrykksform, medfødte tilbøieligheter kan hemme eller skjemme våre gode tiltak, og misforståelser og vanskeligheter av ymse slag kan legge press på vår oprinnelige naturlighet, slik at vi til tider kan fremtre som vrengebilleder av oss selv.

Den almindelige forståelse svinger som oftest etter disse ytre inntrykk. Kristus derimot ser de hemmende omstendigheter og den gode vilje bak mislykket form. Han kjenner grunnen til vår avmakt og forstår vår trang til overbærenhet, hvile, trøst og opmuntring. Og denne Kristi forståelse skal være mønster for oss kristne.

Vel er vi ikke alltid så klarøide at vi kan se hvad som ligger bakom til enhver tid, men jeg er overbevist

om, at hvis vi gir oss tid til å vente på Jesu råd, vil han opplyse oss om det vi trenger å vite; om en årsak kan være skjult for oss, skal være det, kanskje, vil hans kjærlighet gi oss fornøden kraft, den som har medfølelse med de lidende, tror vel og respekterer skjulte årsaker. Når vi formår å opta meget av denne kjærlighet, kan vi også bli i stand til å øine de gode muligheter andre sitter inne med og se vel til deres utvikling.

Kristen forståelse har også en annen side, som jeg vil minne om. Mens den «naturlige» menneskelige forståelse ofte gir sig utslag i overdreven ros og utilbørlig begeistring og medhold, holder den kristne forståelse hodet klart: den gir keiseren hvad keiserens er og Gud hvad Guds er. Menneskene lar sig blenne av det ytre skinn og blir persondyrkere. Det er godt å møte begavete og fornemme mennesker; men det er også sunt iblandt å erindre at det kan ha kostet en mindre blennende og begavet person mere å nå frem til et middelmådig resultat enn det har kostet den sympatiske eller den begavete å bli hvad han er.

Det er ikke bare psykologer og arvelighetsforskere som kan ha begreper om arvs, miljøes og oppdragelses betydning, — katolske kristne kan samarbeide med vitenskapen i tillit til at de har et stort og godt materiale i sin lære om arvesynden og i sin viten om at synd av hvilken som helst art er som ringer i vannet — deres følger går videre fra den ene til mange, skyldige og uskyldige.

Den kristne har i realiteten aldri trengt viten-

skapen for å kunne forstå og hjelpe et menneske, hvis han rett har forstått ånden i sin religion og villet motta Jesu inspirasjoner. Vitenskapen har utvilsomt bidratt til å lette tilværelsen for mange mennesker, og den kristne gjør vel i å nytte dens erfaringer. Men selv om dens bidrag til forståelse er ære verdt, vil den ikke fullt nå sitt mål, hvis den ikke trer i forbindelse med kjærligheten til den individuelle menneskesjel — det jeg vil kalle kristen kjærlighet.

Kristen forståelse er meget vanskeligere å praktisere i det daglige liv enn å ta imot i inspirasjonens stunder; derfor bør vi styrke hverandre i denne dyd, og huske at det er en del av vår bekjennelse overfor verden å vise den.

Gjennom å øve den kristne forståelse lærer vi samtidig meget annet: å tukte vår selvgodhet, å gå et lite skritt videre istedenfor å gå i ring, å vekke i oss selv og andre trangen til å nytte noen av de små og store muligheter og utvikling og positiv livsutfoldelse som finnes utenfor våre egne spekulasjoners sirkel.

Inger Louise Abrahamsen.

Hechjemme —

Opmerksomheten henledes på annonsen på 3. omslagside fra Institutt-barna! Vi anbefaler barnenes initiativ til beste støtte!

Oslo. Mariakongregasjonen hadde søndag den 16. april et hyggelig selskapeleg møte i klubblokalet. Ved bordet blev drøftet en del indre anliggender, hvortil alle hadde anledning til å fremkomme med sin mening, men man kom fort til enighet. Siden blev ordet gitt til frk. A. R. Bjerknes der på en meget morsom og fengslende måte fortalte om sin reise pr. bil gjennom Holland, Luxemburg og Frankrike til Paris. Reisebeskrivelsen var støttet av mange gode lysbilleder som utmerket skildret og stadfestet det hun fortalte. Hun høstet god og velfortjent applaus. Bra fremmøte.
M. R.

— og decute

Pave Pius XII's offentlige audienser. I begynnelsen av april har den Hl. Far avholdt sin første offentlige audiens, som omfattet 500 nygifte ektepar og 1000 andre katolikker. Det er ennu et åpent spørsmål om Pius XII vil fortsette tradisjonen fra Pius XI og avholde lignende regelmessige og omfangsrige offentlige audienser som han gjorde. Man vil vite at det oprinnelig har vært Pius XII's mening i stedet for å utvide antallet på de store liturgiske festligheter for på denne måte å kunne meddele sin apostoliske velsignelse til et større antall trosfeller. — I forbindelse med omtalen av denne første offentlige audiens kan det vel ha sin interesse å høre litt om hvorledes disse offentlige audienser avholdes. Når privat-audiensene er endt — de finner alltid sted i annen etasje

av det pavelige palass — er for det meste det skudd, som fra den nærliggende Janikulushøide forkynner middagstimen for Rom, blitt avfyrt. Først da begynner de offentlige audienser som varer flere timer. Paven som inntil nu har båret en hvit soutane med et kort skulderslag og et hvitt silkebelte med gullfrynser for endene samt røde tøfler med broderte gullkors, ifører sig nu en ærmeløs rød kappe og en flat rød hatt med bullborder, hvis skygge er bøid op og holdes av en gyllen snor. Ofte lar paven dog en tjener bære hatten og kappen etter sig. Ved særlig høitidelige audienser viser paven sig med den røde hermelinbesatte mozzette: en til albuene rekkende kappe med en liten kapuzc. Den såkalte camauro — en merkelig rød fløielse som gikk ned over ørene og som man ofte ser på gamle pavebilleder — bæres ikke mer. Så snart paven har forlatt sitt arbeidsværelse danner de tjenstegjørende geistlige og legmenn hans følge. Alle de i audiensen deltagende er fordelt i forskjellige grupper i forværelset og de tilstøtende saler. De første grupper hilser på paven på samme måte som i privataudiensene og den Hl. Far lar sig gjerne hver enkelt forestille og veksler noen korte ord med dem. Til disse grupper hører alltid de nygifte ektepar, som siden 1932 har hatt flere forrettigheter. Det er dager hvor over 200 par innfinner sig i Vatikanet og det ikke alene fra Italia men fra hele verden. For det meste holder paven en særlig tale til dem og brudgommen får en medalje, bruden en rosenkrans som erindring. Når paven har opslått sin sommerresidens i Castel Gandolfo blir de unge par gratis befordret i autobusser fra Petersplassen til Albanerbergene. Også den italienske stat innrømmer dem sterkt reduserte billettpriser på alle jernbaneruter. — Foruten disse par hilser paven særlig på ordenssøstrene, som skal reise ut i misjonslandene, på de unge teologer som tilbringer sine romerske studieår på de nasjonale kollegier, på kongressdeltagere, fremmede skibes mannskap, romerske gatefeier, på St. Zitas dag på de romerske hushjelp, på bondefamilier fra Kampagnen som har frukt og blomster med til ham, på franske, belgiske, nederlandske, sveitsiske, kinesiske, japanske, indiske og australske pilegrimmer. Hver dag veksler billedet og dog har hver dag det samme forløp. Paven går gjennom de besøkendes rekker — de kneler ned og kysser hans ring — det foreleses en hyldningsadresse eller den blir ham bare overrakt — og så holder den Hl. Far en takkende, opmuntrende og formanende tale og slutter med å meddele den apostoliske velsignelse. — Meget store pilegrimsskarer forsamlar sig i særlige saler og for at de ofte mange tusen deltagere bedre kan se ham lar paven sig som oftest føre inn på sin bærestol. Alle disse daglige offentlige audienser er først innført i sin nuværende form av pave Pius X og pave Pius XI utvidet og utbygget dem ennu mer. «Disse audiensene», sa han, «er mitt vindu ut til verden».

*

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.